

ל א נותר עוד ספק: פועלי התחזוקה של אל-על נכנסו לתוך מלכודת. מלכודת שהוכנה מראש, בתיכונן מדויק, כמו מלכודת עכברים. למלכודת זו היו שדוש שיניים — החברה עצמה, הממשלה וההסתדרות — שנועדו לת" פוס את צווארה של העכבר ברג, שהתפתה להתקרב לגבינה. איזה עכבר? לבעלי המלכודת לא היה איכפת. כל עכבר שהוא.

המלכודת המשולשת

? פני שבועות אחדים ישבו כמה אנשים וקשרו ביניהם קשר. אינו יודע מתי זה היה, ומי בדיוק היו המשתתפים. אבל ברגי שבישיבה זו נתקבלה החלטה סודית, שאי אפשר היה להאמין בקיומה, וללא נתגשמה בינתיים במציאות:

דשתק את "אדיעל"

קשה לדעת מה היו מניעי הקושרים. רק מי שיערוך חקירה מדויקת בסיפרי החברה, ביחסיה הפנימיים ובפסי-כולוגיה של מנהליה, יוכל להבין מדוע ואיך נולדה מוזימה זו.

האם נועד השיתוק לחפות על כישלון כלכלי, ולגרום להפסד-ענק שיטשטש את המצב ששרר לפניו? האם החליט מי שהחליט כי עתה, עם התחלת העונה המתה, כשהתיירות מתדרדרת, יש הודמנות טובה לשבור את עובדי אל-על, אחת ולתמיד? האם היו כוונות נסתרות יותר?

שעת-השיץ לביצוע התוכנית לא נקבעה מראש. אבל התפקידים חולקו. שרה-תחבורה, מוכ"ל ההסתדרות וסמנכ"ל אל-על קיבלו פקודות-מבצע מפורטות, כדי שכל אחד יידע בדיוק מה עליו לעשות בהינתן האות. מאותו רגע החלה ההמתנה. המלכודת היתה מוכנה. היא עמדה להיסגר ברגע שבו ציבור כלשהו מכין עובדי החברה יעשה צעד בלתי-זהיר.

בחדוש שעבר נקטו הטייסים בסנקציות. הם השביתו את החברה במשך שבת אחת, התכוננו להשביתה גם בשבת הבאה. הקושרים עמדו להפעיל את המלכודת. אין נושא טוב יותר לצייד-מכשפות מאשר הטייסים. משכורותיהם הן הגבוהות במדינה, וכל שאר העובדים מקנאים בהם, בעוד שהם עצמם מצפצים על כל שאר העובדים. קל מאוד למקד נגדם את כל רגשי התיסכול, השינאה והקינאה של הציבור.

אולם הטייסים היו עכבר זהיר. היה להם חוש שישי. הם הריתו משהו. ברגע האחרון נרתעו וכיבדו את הסנקציות — לפני שהקושי-

האם איש זה

שווה 18 מיליון ל"י

סמואל בני דוידאי

גייסה את השובתים לצבא. מקפריסין הוועקו מפירי שביתה, חלאת האספסוף של הנמלים. קלגסי-מישטרה פרו לאוניות, גירשו את השובתים מביתם הצף בנושק קר ובסילוני-מים. הפגנות ספונטניות דוכאו בכוח ברוטלי. בתי-המישפט גויסו כדי להעניש את השובתים ואוהדיהם. אמצעי-התקשורת הווננו בסיפורי-בידים על מחתרת קומר-ניסטית אפלה המנהלת את השביתה, בשליחות מעצמה וזה. תחת לחץ עצום זה התמטטה השביתה. ראשיה הוכנסו לרשימה השחורה. הצברים האידיאליסטיים נטשו את האוניות. מעטים, כמו נימרוד אשל, עברו לחברות אחרות. הרוב התפורו ביבשה.

את מקומם באוניות תפסו אז, בצד פסו-דת הימאות הזרה, מפירי-שביתה מקומיים, בני-מצוקה מהשכונות, אנשים כפופי-גב ונכ"י נעים. העולם התחתון ניצל את ההזדמנות וחרר לצוותות. ההכרחה החלה פורחת ככד הנמלים תחת דגל ישראל, כמשך שנים התכוו"ו שו אנשים להורות בפומבי שהם ימאים כציי הסוחר.

מאז עברו 22 שנים, והימאות הישראלית עדיין לא החלימה מן המכה ההיא. מה שנחרב, נהרס לצמיתות. במשך הזמן הצטרפו הרבה אנשים טובים לצי-הסוחר — אך גם היום אין להשוות את המצב לזה שהיה קיים בימי הראשית. אחוז גבוה מן המשרתים באוניות הם זרים, בגלל המחסור בצעירים הנמשכים למיקצוע. מדי פעם מתפרצות שערוריות של הברחות, אף ימאי אחד אינו חושב שהוא שותף בחברה. המוראל לא חזר מעולם לקדמותו.

קל מאוד לשבור ביצה. אי אפשר להחזירה לקדמותה.

שינאתם של הימאים ואוהדיהם התמקדה, בימי השביתה הגדולה, במוכ"ל הברוטאלי של מועצת פועלי חיפה, יוסף אלמוגי, שהיה או איש-האגרוף של אבא חושי. מעטים מהם היו מסוגלים לאתר את האיש שעמד מאחורי כל המערכה, כי שמו לא נודע ברבים. זה היה בני דוידאי.

בן-ארי: „אילו ידע המנהיג..."

ע כשיו חוזרת ההצגה על עצמה, כימעט בדיוק נמרץ. מאז נכנס דוידאי לתפקידו באל-על, באגף המיכ"ל צעים, השתררה אווירה עכורה בחברה. שביתות גדולות וקטנות רודפות זו את זו. הסיכוסכים פורצים עתים לבקרים. אין כימעט עובד בחברה שאינו שונא את ההני-הלה. למרות המשכורות הגבוהות, יחסית, כולם מומרמים ומתוסכלים.

בחברה נורמלית, כאשר משתרר מצב כזה, מסלקים את המנהיג האחראי. כאשר משתכשכת

תיכונן המלכודת

האווירה ביחידה צבאית, מחליפים קודם כל את המפקד.

כאשר חדלו נמלי ישראל מלתפקד בגלל יחסי-העבודה שהשתררו בהם, הורחק חיים לסקוב הנוקשה הבלתי-מתפשר, ובא במקומו אלון שהוא פתוח יותר לבריות וקשוב יותר לרגשות עובדיו. הוא כבר חסך למדינה מיליונים בנזקיי-שביתה.

דוידאי נשאר במקומו, כאשר נהרסו יחסי-העבודה בחברת-התעופה יותר ויותר. עובדה זו כשלעצמה אומרת דרשני.

מה מקומו של מרדכי בן-ארי בתמונה זו?

מה חזקו באסון הפוקד את החברה?

יש הסבורים כי בן-ארי חף מכל פשע. הוא עוסק בעניינים המיסחריים, בכיסוף בלתי-רגיל. את העניינים הפנימיים הוא משאיר לאחרים.

(מור) שאמנה כזאת קיימת בכל מישטר דיקטטורי. „אילו המנהיג ידע מה עושים אנשים...", המנוולים מרמים את המנהיג — או הגנרל — או מוכ"ל המיפלגה...")

אחרים סבורים כי בן-ארי עצמו הוא ראש הקושרים, האיש שתיכנן את השבתת אל-על מראש, במשך זמן רב, וכל האחרים — החל בשר-התחבורה וכלה במוכ"ל ההסתדרות — רוקדים לפי חלילו האישי.

כך או כך — אין זה משנה. המוכ"ל אח"כ ראי לכל — אם בדרך המעשה, אם בדרך המחדל. מועצת המנהלים היתה צריכה להסיק לגבי את המסקנות.

חתי-החתה.

מועצת המנהלים:

הבדיחה המעופפת

כן, עצם הרעיון מצחיק. בכלל, קשה לדבר על „מועצת-המנהלים" של אל-על מבלי לחייך.

וזרי בדיחה. לא בדיחה טובה, אבל בדיחה. חברת אל-על שייכת לממשלה, לסוכנות, להסתדרות ולצי"ם. כולן שולחות נציגים למועצת-המנהלים של אל-על. לכאורה, היו אלה צריכים לכונן את מעשי החברה ולדאוג לאינטרסים של שולחיהם. למעשה קורה ההיפך.

(לאורך כל הניתוח, אין לשכוח עובדה זו:

מיטב הנוער הישראלי, חניכי הפלוגה הימית של הפלמ"ח (פלי"ם) ותיקי ההעפלה וימאי עלייה ב', פורצי המצור הבריטי, חלוצי חיל-הים של צה"ל, נהרו אל צי-הסוחר. הם חלמו שנים על היום הזה, וכאשר בא הם חשו את עצמם כשותפים וכבעלים במיפעל. הקפטן הצעיר של אקסודוס האגדתית, „אייק" אהרונוביץ, יזכיר תוכיך בן עשרות עמודים. בו הציע תפיסה ישראלית מקורית של אוניית-סוחר — קיבוץ שט. חלומות נרקמו על הסיפון ובחדרי-המכונות. את הציבור הנתיגו גברים וקופי-קומה ואידיאליסטיים. מסוגו של נימרוד אשל, קצין צעיר שהוא קרובי-משפחה של חצי תריסר מראשי המדינה דאן. אז התחיל דוידאי בפעולתו. תוך זמן קצר השתררה בחברה אווירה של חשדנות, מרי"רות, תיסכול וזדון. החלומות התנדפו, ובמקומם באו האיומים. רוח גדולה דחפה את הספינה לעבר השריטון.

מאת

אורי אבנרי

הכל היה מוכן לכך. ראשי חושיסטאן — אבא חושי ויוסף אלמוגי — היו מוכנים להנחית על ראש הימאים את מלוא עוצמת ההסתדרות. הממשלה היתה מוכנה לגייס את הימאים לצבא ולהביא מפירי-שביתה מחו"ל. המישטרה היתה מוכנה לכבוש את האוניות ולדכא התנגדות בכוח הנשק.

ברגע הנכון באה ההתפיצות. מנהיגי הימאים הכריזו על שביתה. הם היו בטוחים ששום דבר רע לא יוכל לקרות להם. מי יקום נגד ציבור מפואר כמו ימאי ישראל? מי יילך לשבור נכס רבי-ערך כזה, אחד הנכסים האנושיים היקרים ביותר במדינה?

הם היו תמימים. (יחידיו שלא היה או תמים היה יצחק שדה. השתתפתי עם אלון-הפלמ"ח בוועד הציבורי שקם להגנת הימאים. שדה פעל ככל יכולתו. אך אחרי אחת הישיבות הסביר לי בפסימיות מפוכחת שראשי הימאים נהגו בחוסר-החוכמה. בהיכנסם למאבק צודק, אך בלתי-מוחשב וחסרי-סיכוי.) ההסתדרות נתנה הכשר לשבירת השביתה. הממשלה

רים הספיקו להקפיץ את שיני המלכודת. ואז באו פועלי-התחזוקה.

היו להם כל מיני טענות. בלתי-חשובות כשלעצמן. החברה עשתה את הכל כדי לגרות אותם, לנצל את הרגשות-כוחם וביטחונם העצמי. צעד אחרי צעד נמשכו התחזוקים אל המלכודת. הם הכריזו על סנקציות, כרגיל. הם גרמו לשיבושים, כרגיל. הם היו בטוחים. בתמימות-הד-עילאית, שהעסק יסתיים תוך יומיים-שלושה, מפני שהחברה פשוט אינה יכולה לתפקד בלעדיהם. היה ברור להם שתושג פשרה, כרגיל, שהרי האלטרנטיבה היחידה היא השבתת החברה.

ואז, עוד לפני שהבינו מה קורה להם, ננעצו בהם שיני המלכודת המשולשת, כמו המלכודת של חייה רעה.

כדי להבין את מנגנון המלכודת הזאת, יש לנתח את שלושת מרכיביה, בזה אחר זה.

דוידאי: המומחה לחודבן

ר איש שניצח על המלאכה באל-על היה סגן המנהל הכללי, שלא הופיע כימעט לעיני הציבור. שמו בני דוידאי.

בסרטימתח, כאשר מחליט הסינדיקאט לחסל מישוהו, הוא קודא במוחה ונותן לו „קונטרקט". במקום לסמוך על חובבים, העלולים לפספס, כדאי לשלם למיקצוען חסרי-הרגשות, שהוא מנוסה במלאכה זו המתתיחס אליה כאל כל מלאכה אחרת. גם שבירת-עובדים היא מיקצוע.

דוידאי הוא מומחה לשיבירת עובדים. כשהוא הורס ציבור, הציבור נשאר הרום — גם אחרי דור שלום. אין אדם בארץ היכול להתי-פאר בהישג דומה.

בראשית שנות ה-50, העמיד דוידאי את כישרונותיו לרשות חברת-הספנות הלאומית, צי"ם.

כדאי לנתח מה קרה אז — כי הדברים החלו חוזרים על עצמם בשבועיים האחרונים בדיוק מופלגתי — כמו חלומות-החזון שוב ושוב.

הימאות הישראלית היתה, באותם ימים, יצירת מפוארת.

היה ידוע יותר הסם שהם.